

Motion till riksdagen

1986/87:L104

Carl Bildt m. fl. (m)

Äktenskapsbalk m. m. (prop. 1986/87:1)

I propositionen framlägger regeringen bl. a. förslag till lag om sambors gemensamma hem. Enligt förslaget skall den egendom som har anskaffats för gemensamt bruk delas lika när ett samboförhållande upplöses. Den egendom som berörs är i första hand bostad och bohag. Lagförslaget innehåller vidare regler som syftar till att begränsa en sambos möjlighet att råda över sin egendom utan den andres godkännande.

Det finns starka skäl som talar mot att det införs en lag om sambors gemensamma hem. Vi motsätter oss därför den föreslagna lagen.

Reglering leder till rättsosäkerhet

Äktenskapet, utformat till barnens skydd och makarnas ömsesidiga stöd, är den mest förpliktande och tryggaste samlevnadsformen. Sedan lång tid tillbaka har vi haft klara rättsregler gällande äktenskapet till skydd för makar och barn.

En av de stora fördelarna med äktenskapet är att det utgör "ett juridiskt paket". Ett stort antal regler finns som syftar till att klart och tydligt reglera förhållandet mellan makarna inbördes och i förhållande till utomstående. Av särskild vikt är att det är uppenbart för alla och envar när ett äktenskap har ingåtts eller upplösts. Så är ingalunda fallet beträffande samboende. Samboende kan förekomma i många skiftande former. En del par kan tänkas ha dubbla bostäder och helt separata ekonomier medan andra bor i en lägenhet och har gemensam ekonomi. Ett samboende kan utvecklas och förändras över tiden och formas helt efter hur de berörda individerna önskar ha det. Det är därför mycket svårt att lagstifta om samboende.

Regeringens lagförslag kommer, om det genomförs, säkerligen att ge upphov till ett otal tvister inför domstol. En mängd problem kommer att uppstå i praktiken. Det måste utredas när samboendeförhållandet inleddes, vilken bostad som har använts, när föremål har anskaffats och om de har använts gemensamt av parterna m. m. Lagrådet har uppmärksammat dessa aspekter och framhållit: "Osäkerheten i detta hänseende medför att sambolagens regelsystem, som ju automatiskt skall bli gällande på samboförhållanden, kanske kan komma att bli tillämpligt på en samlevnadsform som inte alls är införstådd med det. Det måste betecknas som en brist att en person som har börjat bo ihop med en annan inte alltid skall kunna med bestämdhet förutse, om och när den uppkomna relationen med den andre skall anses ha nått den punkt då sambolagen slår till. Mot denna lösliga ordning kan ställas vad som gäller i fråga om äktenskap." Lagrådet har vidare understrukit att det kan "bli nödvändigt med omfattande och ömtå-

lig utredning för att få underlag för prövningen av om samboförhållandet kan anses ha upphört eller ej”.

Många olika faktorer kommer att behöva vägas samman om en domstol i framtiden skall pröva om ett samboförhållande har existerat. Domstolar får i sådana fall ofta tvingas grunda sina beslut på skönsmässiga avgöranden. På samma sätt lämnas utrymme för skönsmässighet när det är fråga om delning av egendomen. I vissa fall kan ju samboförhållandet ha varit så kort tid att det vore orimligt med en lika delning om ena parten ursprungligen ägde betydligt mer än den andra. Det införs därför diverse jämningsregler i lagen. Detta i sin tur medför att det kommer att bli svårt för samboende att i förväg kunna förutse hur egendomen kan komma att delas. Den personliga integriteten kan också hotas genom de ofta ingående utredningar som blir aktuella för att avgöra när ett samboförhållande har påbörjats och avslutats eller om det över huvud taget har existerat. Man kan utgå ifrån att endast en minoritet av dem som påbörjar ett samboförhållande kommer att förebygga sådana problem genom att själva avtala om vad som skall gälla vid en eventuell upplösning av förhållandet.

Motverka "B-äktenskap"

Regeringens förslag öppnar vägen för "äktenskap av andra klass" eller "B-äktenskap". Lagrådet har vid sin granskning av förslaget anfört: "Det är befogat att ställa frågan om det verkligen finns fullgoda skäl att — när det föreligger en så enkel metod för ett par att etablera en gemenskap i form av samlevnad — uppställa ett alternativt regelsystem, som skall konkurrera med det äktenskapsrättsliga."

Genom att införa ett antal regler begränsar man samboendes möjligheter att själva bestämma över sin tillvaro. Men samtidigt är regleringen inte på långa vägar så heltäckande som gäller för äktenskap och kan inge människor en falsk känsla av trygghet. Detta leder på sikt till ett "behov" uppstår av ytterligare regler i takt med att människor upptäcker "bristerna" i sambolagstiftningen. Följden blir att reglerna om samboende fortlöpande skulle komma att justeras och långsamt närma sig vad som gäller för äktenskap. Det rimliga i en sådan utveckling kan verkligen ifrågasättas.

Människors valfrihet minskar

En lagreglering av samboförhållanden är ett utslag av en förmyndarattityd. Det allmänna går in och reglerar förhållanden som inte behöver regleras. Det finns ju en juridisk paketslösning för den som önskar utnyttja den, nämligen äktenskapet. Många vill stå utanför den regleringen och väljer därför samboförhållandet. Den möjligheten kommer i fortsättningen att kräva en särskild avtalslösning mellan parterna. Att införa sambolagstiftning innebär därmed en inskränkning av medborgarnas valfrihet.

Onödig lagstiftning

Det finns inget behov av en sådan lag som regeringen föreslår. Såsom vissa remissinstanser framhållit kan uppkommande rättsfrågor som hittills lösas i rättspraxis. En sådan utveckling motsvarar vad som anses vara naturligt i

andra länder, exempelvis Danmark, Norge, Storbritannien, Förbundsrepubliken Tyskland och Frankrike. I övriga nordiska länder är man också negativt inställd till tanken på en generell lagstiftning om sambor. För personer som inte vill ingå äktenskap men ändå önskar en klar reglering av sina mellanhavanden finns alltid möjligheten att ingå avtal. Mycket tyder på att många människor inte är medvetna om att framtida tvister kan uteslutas eller begränsas på sådant sätt. Det är angeläget att medborgarna informeras om dessa förhållanden.

Sammanfattningsvis menar vi att äktenskapet är den bästa formen för skapandet av stabila familjeförhållanden och juridiskt välordnade villkor för de berörda. Regeringens lagförslag undergräver äktenskapets betydelse, inskränker valfriheten för medborgarna och skapar i onödan krångliga förhållanden för många människor.

Hemställan

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställs

att riksdagen avslår propositionen såvitt avser förslag till lag om sambors gemensamma hem.

Stockholm den 10 november 1986

Carl Bildt (m)

Lars Tobisson (m)

Anders Björck (m)

Nils Carlshamre (m)

Rolf Dahlberg (m)

Bo Lundgren (m)

Arne Andersson (m)
i Ljung

Ingegerd Troedsson (m)

Ingrid Sundberg (m)

Rolf Clarkson (m)

Ann-Cathrine Haglund (m)

Sonja Rembo (m)

Per-Olof Strindberg (m)